

Tadas Ivanauskas

Žymus gamtininkas, zoologas, gamtosaugos Lietuvoje pradininkas, rašytojas, mokslininkas.

Gimė 1882 12 16 Lebiodkoje, Varanavo r. (dab. Baltarusija). Mirė 1970 06 01 Kaune, palaidotas Tabariškių kapinėse (Kauno r.).

1901 m. baigė Varšuvos gimnaziją, 1903 m. – Peterburgo 10-ąją berniukų gimnaziją. 1903–1905 m. studijavo gamtos mokslus Peterburgo universiteto Fizikos-matematikos fakultete. Užmezgė ryšius su Peterburge gyvenančiais lietuviais, išmoko lietuvių kalbą. 1908 m. baigė Sorbonos universiteto Gamtos-istorijos fakultetą, dirbo šio universiteto gamtos tyrimų stotyse (iki 1910 m.). 1910 m., išlaikęs egzaminus, gavo Peterburgo universiteto gamtos mokslų I laipsnio diplomą. Tais pačiais metais suorganizavo Gamtos mokslų vaizdinių priemonių laboratoriją ir jai vadovavo iki 1915 metų. Zoologinių kolekcijų rinkimo tikslais daug keliavo, suorganizavo ekspedicijas į Murmanską, Š. Norvegiją, šiaurines Arkties vandenyno salas. 1922 m. surengė mokslinę ekspediciją į Istrijos pusiasalį (prie Adrijos jūros), 1927 m. – į Vilsandi salą (Estija), 1931 m. – į Braziliją.

1918 m. grįžo į Lietuvą. Iki mirties 1970 m. gyveno Kaune. Įsteigė Gamtos tyrimų stotį ir jai vadovavo iki 1922 metų. Aktyviai dalyvavo 1920 m. organizuojant aukštuosius kursus Kaune (1922 m. pertvarkyti į Lietuvos universitetą). 1922 m. jam suteiktas profesoriaus vardas ir pavesta vadovauti Lietuvos universiteto Zoologijos ir lyginamosios istorijos katedrai. 1923 m. Padujos universitetas jam suteikė daktaro laipsnį.

1941 m. išrinktas Lietuvos TSR Mokslų akademijos tikroju nariu.

1940–1956 m. vadovavo Vilniaus valstybinio universiteto Zoologijos katedrai, buvo šios katedros profesorius. Taip pat dirbo Lietuvos žemės ūkio akademijos Miškininkystės katedroje, jai vadovavo (1951–1954). 1945–1950 m. – Mokslų akademijos Biologijos instituto direktorius.

1954–1965 m. buvo Kauno valstybinio medicinos instituto Bendrosios biologijos katedros vedėjas, nuo 1965 m. iki mirties – šios katedros profesorius.

T. Ivanauskas – vienas žymiausių gamtos apsaugos Lietuvoje pradininkų: jo iniciatyva pradėti apželdinimo darbai, 1929 m. Obelynėje (netoli Kauno) įkūrė pirmąją kailinių žvėrelių fermą, 1937 m. jo iniciatyva įsteigtas Žuvinto rezervatas, 1938 m. – Kauno Zoologijos sodas, įkurta ornitologinė stotis Ventės raga. Jis buvo aktyvus mokslo ekspedicijų dalyvis ir organizatorius.

T. Ivanauskas tyrė paukščius, jų migraciją, introdukavo nemažai augalų, aktyviai propagavo gamtos apsaugą, racionalią medžioklę, sukūrė lietuvišką biologijos terminologiją. Tik šio mokslininko dėka turime lietuviškus paukščių, kitų gyvūnų, augalų pavadinimus (anksčiau viskas buvo tik lotyniškai).

T. Ivanauskas parašė 37 knygas ir brošiūras. Už svarbiausią veikalą „Lietuvos paukščiai“ (3 kn., 1957) 1959 m. apdovanotas LTSR valstybine premija. Kiti leidiniai: „Trys mėnesiai Brazilijoje“ (1960), „Gamtininkų užrašai“ (1955), „Apie žvėris ir paukščius“ (1956). Su bendraautoriais išleido: „Lietuvos gėlųjų vandenų žuvys“ (1956), „Gyvybės raida“ (1958), „Pasaulio žvėrys“ (1973). Taip pat parašė 2 vadovėlius, 15 mokslinių veikalų, daugiau nei 600 straipsnių periodiniuose leidiniuose. T. Ivanausko vardu pavadinta nauja vabzdžių gentis *Ivanauskella*.

Už Zoologijos muziejaus įkūrimą 1929 m. T. Ivanauskas apdovanotas Gedimino III laipsnio ordinu, 1959 m. – LSSR valstybinė premija, įvairiais raštais, medaliais ir kitais apdovanojimais. 1945 m. jam suteiktas Lietuvos nusipelnusio mokslo veikėjo vardas. 1982 m. įsteigta Lietuvos mokslų akademijos T. Ivanausko premija.

T. Ivanauskas buvo ir medžiotojas. Medžiotoju mokslininkas tapo siekdamas pakelti medžioklės kultūrą, diegti supratimą apie teisingą, pusiausvyros neiškreipiančią medžioklę.

Parengė LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus mokslinė sekretorė dr. Jadvyga Olechnovičienė

Naudoti šaltiniai:

LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus asmeninis archyvas
Vikipedija. Laisvoji enciklopedija